

РОЗВИТОК БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

DEVELOPMENT OF THE CONSTRUCTION INDUSTRY OF UKRAINE

В статті проведено аналіз розвитку будівельної галузі України. Розглянуто проблемні аспекти щодо подальшого розвитку галузі, а саме виділено слабкі сторони та загрози, що впливають на динаміку розвитку будівництва. Надано рекомендації щодо покращення ситуації в напрямі розвитку будівельної галузі України.

Ключові слова: будівельна галузь, інвестиції, нежитлове будівництво, житлове будівництво, інженерне будівництво, бізнес-середовище, кредитування, інвестиції.

В статье проведен анализ развития строительной отрасли Украины. Рассмотрены проблемные аспекты дальнейшего развития отрасли, а именно выделены слабые стороны и угрозы, влияющие на динамику развития строительства. Даны рекомендации по улучшению ситуации в направлении развития строительной отрасли Украины.

Ключевые слова: строительная отрасль, инвестиции, нежилое строительство, жилищное строительство, инженерное строительство, бизнес-среда, кредитование, инвестиции.

The article analyzes the development of the construction industry in Ukraine. It is proved that the construction industry is one of the most important branches of the national economy, on which the efficiency of functioning of the whole system of economic management of the country depends. The importance of this industry for the economy of any country and its regions can be explained by the fact that capital construction creates a large number of places for work and uses products of many sectors of the national economy.

Keywords: construction industry, investment, nonresidential construction, residential construction, engineering construction, business environment, credit, investments.

УДК 330.322.2:624(477)

Шут С.О.

здобувач

Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій

Постановка проблеми. Будівельна галузь є однією з найважливіших галузей народного господарства, від якої залежить ефективність функціонування всієї системи господарювання країни. Важливість цієї галузі для економіки будь-якої країни та її регіонів зумовлена тим, що капітальне будівництво створює велику кількість робочих місць та використовує продукцію багатьох галузей народного господарства. Погодимось з твердженням В. Биби, що «...із розвитком будівельної галузі розвиваються виробництво будівельних матеріалів і відповідного обладнання, машинобудівна галузь, металургія та металообробка, нафтохімія, виробництво скла, деревообробка і фарфорофаянсова промисловість, транспорт, енергетика тощо. Також будівництво сприяє розвитку підприємств малого та середнього бізнесу» [1, с. 3-4].

Економічне зростання у багатьох сферах неможливе без підйому будівельного комплексу. Тому, будівництво відіграє важливу роль у розвитку економічної системи України. За словами В. Шубенкіної «...саме в будівництві закладаються технічний рівень майбутнього виробництва, рівень комфорту житла, особливості майбутнього міста, його інфраструктура, стан міського господарства» [2, с. 55].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку будівельної галузі займаються безліч сучасних науковців і знайшли відображення в роботах Асаулі А., Верхоглядової Н., Вечерова В., Дружиніна А., Крикуна К., Калугіна Ю., Конащука В., Іванілова О., Радкевича А., Млодецького В., Опекуніна В., Орловської Ю., Залуніна В., Полякова І., Рогожина П., Симіонова Ю., Шутенка Л. тощо. Автори, приділяючи значну увагу економічним аспектам функціонування будівельної галузі, не враховують перспективи

та напрямі її розвитку галузі з увагою на мінливість сьогодення. За експертними висновками [3] «...зростання ризикованості середовища функціонування будівельної галузі викликає необхідність вдосконалення управлінської діяльності з точки зору координації роботи різних складових комплексу. У будівельній галузі доцільно вирішити важливі завдання щодо забезпечення випереджаючого зростання матеріалів, конструкцій і виробів. Необхідність координації діяльності підприємств будівельної індустрії». Все це обумовлює необхідність подальшого обґрунтування напрямків розвитку будівельної галузі України.

Мета статті. Метою дослідження є аналіз сучасного стану розвитку будівельної галузі України, виявлення основних проблем її функціонування.

Виклад основного матеріалу. Помітне поживлення будівельної галузі почалося тільки з 2011 року, в період, коли нетривала фаза зростання економіки України вже завершувалася. У 2013 році, слідом за падінням більшості галузей реального сектора, ринок будівництва випереджаючими темпами занурився в рецесію і кризовий спад. Разом з відносною макроекономічною стабілізацією в 2016 році спостерігалось відновлення і будівельної галузі, але доки не прийняло стійкої форми.

Спеціалісти будівельної галузі наполягають, що [4] «...сьогодні Україна демонструє ознаки економічного зростання, а саме ВВП (позитивна динаміка два квартали поспіль – I квартал +0,1%, II квартал +1,4%):

- зростання у реальному секторі економіки (обсяг промислового виробництва +2%, індекс будівельної продукції +11,9%);

- номінальна середньомісячна заробітна плата штатних працівників збільшилася на 24,4% до 4944 гривень у січні-серпні 2016 року;

- уповільнення інфляційних процесів (зростання споживчих цін за дев'ять місяців 2016 року – 6,4% проти 43,3% за 2015 рік);

- надходження іноземних інвестицій в Україну (у січні-серпні 2016 року приріст прямих іноземних інвестицій становив 2,5 млрд.дол.США, що на 19% більше у порівнянні з відповідним періодом минулого року).

Динаміку розвитку галузі будівництва в період з 2010-2016 роки умовно можна розділити на три основні періоди:

- відновлення (посткризовий) – 2010-2012 роки;
- спад (кризовий) – 2013-2015 роки;
- зростання – з початку 2016 року.

Позитивну динаміку даного періоду зумовило відновлення припливу інвестицій в будівництво (рис. 1), активізація усіх видів будівельних робіт (рис. 2).

Перші ознаки відновлення спостерігалися в сегменті зведення житла, активізувалися на початку 2010 року. Важливо відзначити, що протягом усього дослідного періоду житлове будівництво, відносно нежитлового та інженерного, розвивалося більш стабільними темпами. Уповільнене відновлення нежитлового та інженерного будівництва було обумовлено тим, що реальний сектор, отримавши стимул від зростання світових цін на товарних ринках, прагнув заповнити вже наявні, але простоючі виробничі потужності і торговельні площі. Нежитлове і інженерне будівництво активно розвивалося в на початку 2011 – першої половини 2012 років. З іншого боку, постійне збільшення собівартості будівництва, скорочення довгострокового кредитування і зростання процент-

них ставок по кредитах, а також різноспрямовані зміни законодавчого регулювання істотно обмежували зростання будівельного ринку.

Фінансові результати галузі вийшли з негативної зони до мінімальних позитивних значень, однак ринок вже почав консолідуватися в руках великих вітчизняних компаній, на яких припадає більша частина прибутку галузі.

Крім того, знаковим негативним явищем для будівельної галузі є «втеча» великих міжнародних будівельних компаній з України.

У 2013 році завершення державних інфраструктурних проектів і згортання інвестиційної активності реального сектора погіршило негативні тенденції, що беруть початок у 2-й половині 2012 року, а гострі кризові явища всієї економічної системи України 2014-2015 років зумовили скорочення будівельної галузі випереджувальними темпами порівняно з більшістю інших галузей. З 2013 по 2015 роки суттєво змінився ряд характеристик капітальних інвестицій в будівництво, а саме:

- динаміка їх припливу змінилася на негативну;
- капітальні інвестиції швидкими темпами переходять у сферу житлового будівництва;
- фінансування будівельної діяльності за рахунок коштів держави і позикових кредитних ресурсів продовжило скорочуватися.

У свою чергу, частки власних коштів підприємств та фізичних осіб в структурі капітальних інвестицій збільшилася (рис. 3).

Процеси відновлення припинених раніше об'єктів будівництва уповільнилися (рис. 4).

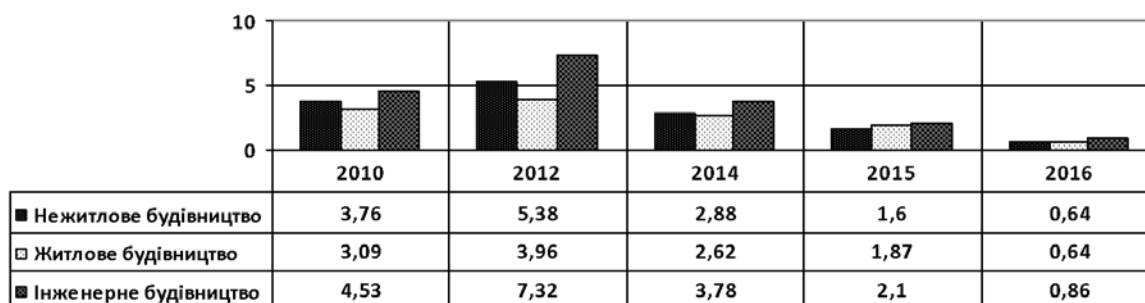

Рис. 1. Динаміка обсягів капітальних інвестицій у будівельну галузь в 2010-2016 роки, млрд. дол. США [5]

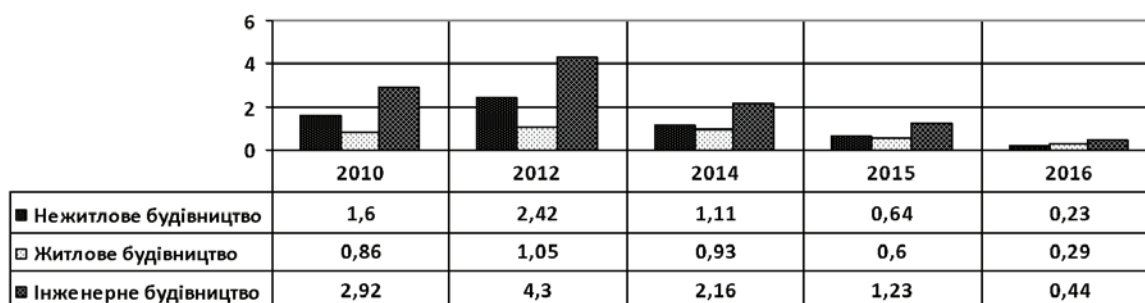

Рис. 2. Динаміка обсягів виконаних будівельних робіт в 2010-2016 роки, млрд. дол. США [5]

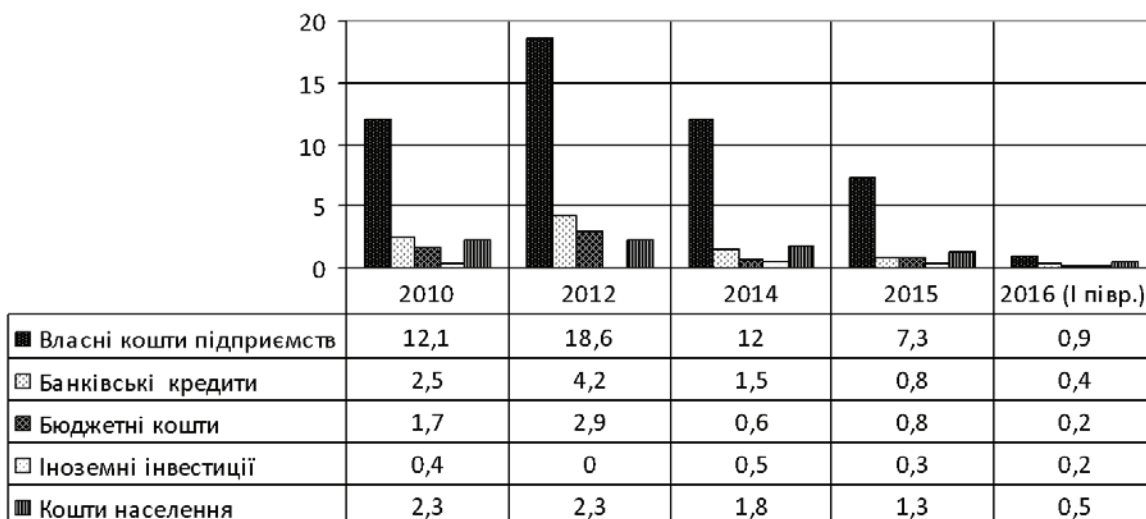

Рис. 3. Питома вага джерел фінансування капітальних інвестицій в 2010-2016 роки, % і млрд. дол. США [5]

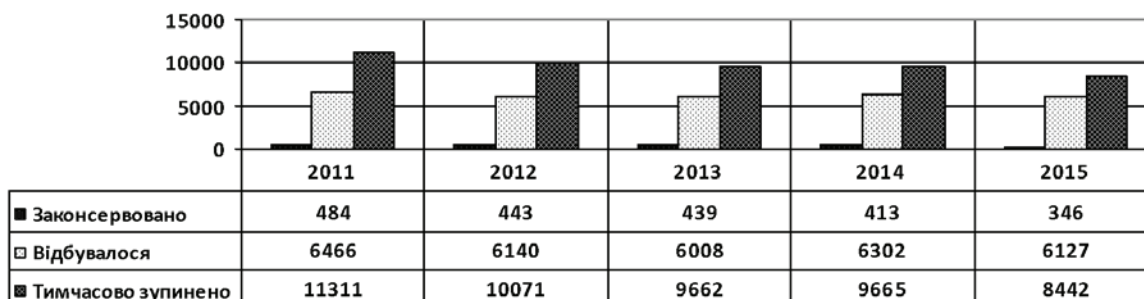

Рис. 4. Динаміка загальної кількості незавершених будівельних об'єктів у 2011-2015 роки, одиниць [5]

Якщо в 2015 році приріст ключових показників будівельного ринку був обумовлений, у високому ступені, ефектом низької бази порівняння, то показники зростання 2016 року можна вважати ознаками більш якісного відновлення будівельного ринку. Так, приплив капітальних інвестицій у I-й половині 2016 року вперше перевищив показники аналогічного періоду 2012 року, коли інвестиції були максимальні за весь дослідний період. При цьому, інвестиційні витрати збільшилися практично з усіх джерел.

Будівельні роботи активізувалися по всіх видах будівництва, а зростання цін на будівельно-монтажні роботи, разом із загальним рівнем інфляції, поступово уповільнилося.

За висловлюванням авторів [6] «...сьогодні зберігається низький рівень забезпеченості житловими і торговельними площами населення України, високий ступінь зносу основних засобів і велика кількість припинених об'єктів будівництва, що вказують на високий потенціал зростання ринку».

Головні чинники впливу на будівельну галузь України це: капітальні інвестиції, кредитування, собівартість будівництва, інвестиційні рейтинги галузі, адміністративне регулювання, фінансовий стан підприємств галузі, нежитлове будівництво, агропромисловий комплекс, житлове будівництво, інженерне будівництво.

Висновки. Із вище викладеного можна зробити наступні висновки, а саме виділити слабкі сторони будівельної галузі України: низька частка підприємств, які перебувають у державній формі власності; низька ефективність просування на закордонні ринки; недостатня кількість кваліфікованих кадрів і фахівців галузі; низька платоспроможність населення; брак коштів та досить висока збитковість підприємств; низький внесок будівельної галузі у ВВП країни; низька інноваційна активність; неконкурентоспроможна продукція та неякісно надані послуги порівняно з аналогічною продукцією розвинутих країн; використання неякісних матеріалів та дешевої робочої сили, що призводить до низької якості готової продукції.

Головними загрозами щодо розвитку будівельної галузі є: нестабільна політична ситуація в країні та недосконале законодавство; поява нових конкурентів на ринку; зменшення рентабельності будівництва типового житла; відсутність або недостатність державних заходів для розвитку будівельної галузі; нестабільність курсів світових валют; посилення податкового тиску на виробників будівельних матеріалів; інфляція; виникнення труднощів під час укладання договорів зі споживачами та постачальниками; зростання світової фінансової кризи; загроза збільшення відсоткових

ставок та умов кредитування, що призводить до недоступності та нестачі фінансових ресурсів.

Корупція, неможливість вибору оптимальних проектних рішень, неможливість застосування нових будівельних технологій, відсутність ефективного діалогу бізнес-владу – все це гальмує розвиток будівельної галузі України.

Для поліпшення ситуації в будівельній галузі необхідно: мати програму поліпшення якості будівництва; стабілізувати соціально-політичну ситуацію; відновити стабільний попит на ринку; освоювати нові сегменти ринку; розширювати галузь за рахунок об'єктів комерційної нерухомості; налагодити партнерство з банківською сферою для реалізації будівельних і фінансових проектів та вдосконалювати механізм іпотечного кредитування; налагодити бізнес-середовище для залучення закордонних інвесторів тощо. Все це призведе до: єдиних і прозорих принципів роботи, поліпшення конкурентного середовища, удосконалення будівельних норм, скорочення кількості необґрунтованих вимог, зміни законодавства (державно-приватне партнерство), створення нових інвестпроектів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Биба В.В. Стан та перспективи розвитку будівельної галузі України / В. Биба, В. Гаташ // Збірник наукових праць (галузеве машинобудування, будівництво) ПолтНТУ. – 2013. – Вип. 4(39). – Т. 2 – С. 3-9.
2. Шубенкіна В.О. Тенденції розвитку будівельного комплексу України / В. Шубенкіна // Збірник наукових праць. – Одеська державна академія будівництва та архітектури. – Економічні науки. – 2016. – Вип. 8 (35). – С. 55-58.
3. Украинский Центр Стального Строительства. Развитие строительной отрасли 2010-2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uscc.ua>
4. Украинский Центр Стального Строительства. Вывозы и барьеры развития строительной отрасли. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uscc.ua>
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистична інформація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Проданова Л.В., Панкова Л.І., Зайва Ю.О. Проблемні аспекти розвитку ринку будівельної галузі України / Л. Проданова, Л. Панкова., Ю. Зайва // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2016. – Випуск 6-2 (06). – С. 57-61.